

ГОЛОВАЧ О. А.

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
публічного права)
ORCID ID: 0009-0007-8462-3561X

ДЕРЕВ'ЯНКО Н. З.

доктор філософії в галузі права, доцент,
завідувач кафедри
кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
(Міжнародний економіко-гуманітарний
університет
імені академіка Степана Дем'янука)
ORCID ID: 0000-0002-4749-6782

УДК 342.951:334.012

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.74>

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗА УМОВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

В умовах триваючої збройної агресії російської федерації, падіння рівня підтримки України з боку США, блокування кордонів та зниження інвестицій в національну економіку надзвичайно важливою є зміна підходів до адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні шляхом формування нової системи взаємовідносин між владою та бізнесом, визначення пріоритетної мети органів публічної адміністрації у сфері адміністрування підприємницької діяльності – забезпечення захисту та розвитку національного виробництва основних груп товарів для гарантування продовольчої безпеки держави, подолання наслідків війни, а також виробництва товарів військового та подвійного призначення. Тому метою статті є визначення перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад підприємницької діяльності в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів. Доведено, що до перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад підприємницької діяльності в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів слід віднести: розробку нової Стратегії розвитку підприємницької діяльності в Україні на період до 2035 р.; повне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; вжиття невідкладних заходів адміністративно-правового характеру щодо захисту національного виробника; визначення ключовим сектором економіки в умовах воєнного стану національного виробництва високо-технологічних товарів військового призначення та подвійного використання; внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та Кодексу України про адміністративні правопорушення; адміністративно-правове забезпечення розвитку ветеранського бізнесу в Україні.

Ключові слова: перспективні напрями удосконалення, адміністративно-правові засади, підприємницька діяльність, інтеграційні процеси, глобалізація.

Holovach O. A., Derevianko N. Z. Promising areas for improving the administrative law framework for entrepreneurial activity amidst integration processes

In the conditions of the ongoing armed aggression of the Russian Federation, the drop in the level of support for Ukraine from the United States, the blocking of borders and the reduction of investments in the national economy, it is extremely important to change the approaches to the administrative and legal regulation of business activities in Ukraine by forming a new system of relations between the government and business, determining priority the purpose of public administration bodies in the field of business administration is to ensure the protection and development of national production of the main groups of goods to guarantee food security of the state, overcome the consequences of war, as well as the production of military and dual purpose goods. Therefore, the purpose of the article is to determine promising directions for improving the administrative and legal foundations of entrepreneurial activity in the context of European integration and globalization processes. It has been proven that promising areas for improving the administrative and legal foundations of entrepreneurial activity in the context of European integration and globalization processes should include: the development of a new Strategy for the Development of Entrepreneurial Activity in Ukraine for the period up to 2035; full implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU; taking urgent administrative and legal measures to protect the national producer; determination of the key sector of the economy in the conditions of martial law of the national production of high-tech goods of military purpose and dual use; amendments to the Law of Ukraine “On State Registration of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Organizations” and the Code of Ukraine on Administrative Offenses; administrative and legal support for the development of veteran business in Ukraine.

Key words: *prospective areas of improvement, administrative and legal principles, entrepreneurial activity, integration processes, globalization.*

Вступ. У цілому перспективи розвитку підприємництва (підприємницької діяльності) в Україні наразі є невизначеними, про що свідчать результати щомісячного опитування підприємств України, зокрема, за листопад 2023 року.

Так, у листопаді бізнес другий місяць поспіль надав стримані оцінки поточних результатів своєї діяльності. Воєнні дії та їх наслідки, посилення безпекових ризиків, розрив логістичних ланцюгів, певне обмеження пропозиції електроенергії та її здорожчання для бізнесу, податкові зміни, звуження інвестиційного попиту, а також брак кваліфікованих працівників продовжували стримувати економічну активність підприємств та негативно вплинули на їхні очікування. Про це свідчить індекс очікувань ділової активності (ІОДА), який Національний банк розраховує щомісяця, за виключенням вимушеної перерви в березні – травні 2022 року. У листопаді 2023 року ІОДА залишився нижче нейтрального рівня (50 пунктів) і становив 49.1 порівняно з 49.6 у жовтні [1].

Таким чином, названі негативні чинники здійснюють найбільший вплив на свідомість підприємців та формують закономірні побоювання щодо посилення негативних тенденцій у сфері підприємництва.

Підприємства торгівлі залишаються єдиним сектором економіки, що прогнозує поліпшення результатів своєї діяльності завдяки сповільненню інфляції, сталому внутрішньому попиту та збільшенню пропозиції товарів: секторальний індекс у листопаді становив 50.9 порівняно з 53.0 у жовтні. Торговельні компанії очікували на подальше збільшення, хоча й нижчими темпами, обсягів товарообороту та обсягів закупівлі товарів для продажу, водночас погіршили оцінки щодо запасів / залишків цих товарів. Респонденти прогнозували зниження темпів здорожчання закупівельних цін та вартості товарів, закуплених для продажу, а також були налаштовані на подальше зменшення торговельної маржі [1].

Отже, в умовах триваючої збройної агресії російської федерації, падіння рівня підтримки України з боку США, блокування кордонів та зниження інвестицій в національну економіку надзвичайно важливою є зміна підходів до адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні шляхом формування нової системи взаємовідносин між владою та бізнесом, визначення пріоритетної мети органів публічної адміністрації у сфері адміністрування підприємницької діяльності – забезпечення захисту та розвитку національного виробництва основних груп товарів для гарантування продовольчої безпеки держави, подолання наслідків війни, а також виробництва товарів військового та подвійного призначення.

Тому **метою** статті є визначення перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад підприємницької діяльності в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Адміністративно-правові засади здійснення підприємницької діяльності досліджували такі відомі вчені, як: Д. Бабенко, С. Віннік, О. Дубинський, М. Ковальова, А. Ковач, А. Ластовецький, С. Лисенко, Д. Парамонов, Ю. Сагайдак, В. Селіванов, Л. Хомко, О. Юшкевич.

Виклад основного матеріалу. Важливим для удосконалення адміністративно-правових засад підприємницької діяльності в Україні стало прийняття Закону України «Про лобіювання».

Так, згідно із п. 6 ч. 1 ст. 1 вказаного закону, лобіювання – це діяльність, що здійснюється з метою впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання в комерційних інтересах бенефіціара (за винагороду, що отримується прямо або опосередковано, та/або з оплатою фактичних витрат, необхідних для її здійснення) або у власних комерційних інтересах особи та стосується предмета лобіювання;

Крім того, вказаним законом передбачено запровадження Реєстру прозорості – інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення та надання інформації про суб'єктів лобіювання та їх звітність.

Частиною 2 ст. 5 Закону України «Про лобіювання» передбачено, що Реєстр прозорості створюється з метою надання безоплатного публічного доступу до актуальної та достовірної інформації про суб'єктів лобіювання та їх звітність.

У ст. 7 вказаного закону передбачені такі методи лобіювання:

– будь-яка пряма чи опосередкована комунікація з об'єктом лобіювання щодо питань, пов'язаних з предметом лобіювання;

– підготовка та розповсюдження реклами, пропозицій, програмних і позиційних документів, аналітичних матеріалів, результатів соціологічних та інших досліджень щодо питань, пов'язаних з предметом лобіювання, у тому числі з використанням медіа або мережі Інтернет;

– участь у заходах щодо питань, пов'язаних з предметом лобіювання, з метою впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання;

– запрошення об'єкта лобіювання для участі у зустрічах, конференціях, заходах тощо;

– організація проведення публічних заходів, інформаційних кампаній, інших заходів, не заборонених законом, що пов'язані з предметом лобіювання;

– інші методи, не заборонені Конституцією та законами України, які полягають у здійсненні суб'єктом лобіювання впливу (спроби впливу) на об'єкт лобіювання щодо предмета лобіювання [2].

Таким чином, в Україні створено правові засади для здійснення лобіювання інтересів підприємців перед органами публічної адміністрації, що забезпечить відкритість відповідної діяльності та сприятиме налагодженню конструктивної та легальної взаємодії між суб'єктами владних повноважень та підприємцями.

До правових інструментів покращення інвестиційного клімату в Україні та захисту національного виробництва відносяться, у тому числі, результати нормотворчої діяльності органів публічної адміністрації в особі Кабінету Міністрів України та Міністерства економіки України.

До прикладу, це наказ Міністерства економіки України від 17 лютого 2023 р. № 952 «Про затвердження Критеріїв визначення підприємств, установ і організацій, які мають важливе значення для галузей національної економіки» [3], постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 р. № 736 «Про реалізацію експериментального проекту щодо надання на конкурсних засадах фінансової підтримки стартапам в Україні, у тому числі в сфері інформаційних технологій» [4].

Також слід відзначити постанову Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738 «Деякі питання надання грантів бізнесу» [5] та постанову Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 р. № 739 «Деякі питання надання грантів для переробних підприємств» [6].

Також важливою є популяризація та належне фінансування основних державних програм стимулювання економіки у 2024му та наступних роках (доступні кредити «5-7-9»; «Кешбек 25%» на сільськогосподарську техніку; «Оселя та «Відновлення; страхування воєнних ризиків; гранти на переробку тощо).

На окрему увагу заслуговує питання удосконалення адміністративно- правового регулювання діяльності підприємств, які виробляють товарів військового призначення та подвійного використання. В силу об'єктивної необхідності зміцнення військового потенціалу національних сил оборони органи публічної адміністрації зобов'язані зосередити увагу на створенні максимально сприятливих умов для створення нових та розвитку існуючих малих та середніх підприємств, які виробляють товари військового призначення та подвійного використання (бронежилети, боєприпаси, FPV- дрони тощо).

Підприємці, які виробляють зброю та супутні товари, повинні мати переважне право на отримання пільгових кредитів та грантів, укладання договорів оренди нерухомого майна державної та комунальної власності тощо.

Отже, до перспективних напрямів удосконалення адміністративно- правового регулювання підприємницької діяльності в Україні слід віднести:

– вжиття невідкладних заходів адміністративно-правового та кримінально-правового характеру щодо захисту національного виробника, що має включати посилення митного контролю за ввезенням товарів (в першу чергу це криміналізація контрабанди щодо всіх товарів, які переміщуються через державний контроль України поза митним контролем (якщо загальна вартість предметів контрабанди перевищує 1000 000 грн), а також криміналізація недостовірного декларування товарів);

– використання адміністративно-правових засобів стимулювання національного виробництва високотехнологічних товарів військового призначення та подвійного використання (підприємці, які виробляють зброю та супутні товари повинні мати переважне право на отримання пільгових кредитів та грантів, укладання договорів оренди нерухомого майна державної та комунальної власності тощо) – по суті національну економіку необхідно ставити на військові рейки та залучати максимальну кількість підприємств усіх форм власності до виробництва зброї та засобів її доставки на лінію фронту;

– розробку та затвердження нової Стратегії розвитку підприємницької діяльності в Україні на період до 2035 року з урахуванням збройної агресії проти України та необхідності інтенсивного розвитку національного виробництва товарів військового призначення та подвійного використання;

– створення кардинальної нової системи державного нагляду (контролю) за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності за допомогою технології штучного інтелекту, який зможе здійснювати повноцінний фінансовий контроль суб'єктів господарювання, аналізувати співвідношення їх доходів та витрат, виявляти помилки у фінансовій звітності, формулювати висновки про необхідність притягнення особи до адміністративної або кримінальної відповідальності;

– адміністративно-правове забезпечення створення нових індустріальних парків (технопарків) військового призначення з метою розробки нових перспективних високотехнологічних видів озброєння та супутніх товарів.

Перспектива подальшого дослідження даної тематики обумовлена необхідністю розробки деталізованих пропозицій щодо внесення змін до чинного національного

законодавства (щодо розвитку підприємництва, захисту національного виробника тощо) та прогнозування їх регуляторного впливу на суспільній відносини в умовах воєнного стану.

В контексті теми даного дослідження слід зазначити, що євроінтеграція є основним проявом процесів глобалізації для України і полягає в адаптації національного законодавства та юридичної практики до права ЄС.

Одним із проявів глобалізації як процесу економічної інтеграції та уніфікації є також цифровізація (автоматизація) адміністрування бізнесу, тому важливим є міжнародне співробітництво у цій сфері, прийняття єдиних (уніфікованих) для всіх цивілізованих держав правил реєстрації та здійснення підприємницької діяльності та її контролю з боку органів публічної адміністрації.

Перспективним, зокрема, видається використання технології штучного інтелекту для виявлення порушників адміністративного, податкового, митного законодавства під час здійснення підприємницької діяльності.

В Україні розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [7]. Так, у відповідності до вказаної Концепції штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [7].

Впровадження інформаційних технологій, частиною яких є технології штучного інтелекту, є невід’ємною складовою розвитку соціально- економічної, науково-технічної, оборонної, правової та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення. Відсутність концептуальних засад державної політики в галузі штучного інтелекту не дозволяє створювати та розвивати конкурентоспроможне середовище в зазначених сферах діяльності [7].

Для досягнення мети Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні у сфері економіки слід забезпечити виконання таких завдань:

- стимулювання розвитку підприємництва у галузі штучного інтелекту шляхом забезпечення доступу інноваційних підприємств до інвестицій, партнерства з венчурними фондами, організації бізнес-заходів за участю українських ІТ-підприємців за кордоном, поліпшення бізнес-клімату, забезпечення передбачуваної податкової політики, створення закритих інформаційних середовищ для ізольованого тестування технологій штучного інтелекту, розвиток обчислювальної інфраструктури для розроблення технологій штучного інтелекту в рамках пріоритетних напрямів тощо;

- мотивація суб’єктів господарювання до запровадження технологій штучного інтелекту для підвищення власної ефективності шляхом забезпечення доступності їх до освітніх програм/інформаційних порталів про технології штучного інтелекту;

- розроблення Дорожньої карти щодо перекваліфікації людей, робота яких може бути автоматизована в найближчі п’ять - десять років;

- запровадження державного замовлення на системи штучного інтелекту, ІТ-спеціалістів та дослідників даних;

- стимулювання партнерства держави та бізнесу у сфері інноваційних проєктів, а також удосконалення законодавства у відповідній сфері [7].

Крім того, Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні передбачено, що для досягнення мети Концепції у сфері публічного управління слід забезпечити виконання таких завдань:

- формування переліку адміністративних послуг, рішення за якими приймаються автоматично, за мінімальної участі державних службовців та/або співробітників державних та/або комунальних підприємств, установ, організацій (виключення державного службовця із ланцюга надання адміністративної послуги усуне всі можливі корупційні ризики та оптимізує час надання таких послуг);

– запровадження діалогового інтерфейсу для електронних адміністративних послуг із застосуванням технологій штучного інтелекту (штучний інтелект може надавати повні та адекватні відповіді на всі поставлені питання, виконуючи роль професійного та неупередженого консультанта. Проте, у будь-якому випадку людина повинна контролювати якість наданої консультації, виявляти факти посилань на ненаукові, часто літературні або публіцистичні публікації);

– розвиток технологій штучного інтелекту для цифрової ідентифікації та верифікації осіб, у тому числі для надання державних послуг (ідентифікація та верифікація осіб є ключовою в процесі використання потенціалу штучного інтелекту з метою забезпечення справедливого балансу та взаємної поваги між співробітниками органів правопорядку та юридичними і фізичними особами);

– застосування технологій штучного інтелекту для проведення аналізу, прогнозування та моделювання розвитку показників ефективності системи публічного управління, окремих галузей економіки під час планування, технічного регулювання та стандартизації (у сфері правового регулювання підприємницької діяльності важливим є прогнозування результатів регуляторного впливу підзаконних відомчих нормативно-правових актів на суспільні відносини у сфері підприємництва);

– оптимізація процесів аналізу та оцінки міжнародних інформаційних, політичних, економічних та оборонних трендів для використання таких результатів під час прийняття управлінських рішень у зовнішній та внутрішній політиці України (на цьому напрямку аналітичної роботи штучний інтелект може створити матрицю – інтерактивну таблицю або карту факторів, які впливають, або мають потенційний вплив на прийняття управлінських рішень у зовнішній та внутрішній політиці України у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності);

– застосування технологій штучного інтелекту з метою виявлення випадків неправомірного втручання у діяльність електронної системи державних публічних закупівель та інших державних електронних систем;

– застосування технологій штучного інтелекту для виявлення недобросовісної практики в діяльності посадових осіб та державних службовців за різними напрямками шляхом проведення аналізу текстів управлінських рішень та інших даних, які формуються в комп'ютеризованих системах/реєстрах під час провадження такої діяльності.

Крім того, для розв'язання проблем, пов'язаних із функціонуванням державних реєстрів, кадастрів, баз даних, архівів, власником яких є держава, необхідне:

– визначення напрямів конвертації даних в електронну форму, створення (у разі відсутності) або актуалізація та очищення наявних державних електронних інформаційних ресурсів;

– забезпечення у рамках розвитку відкритих даних пріоритетності оприлюднення динамічних даних; оприлюднення таких даних у режимі реального часу через прикладний програмний інтерфейс (API);

– визначення переліку тематичних категорій наборів даних високої суспільної цінності, розпорядниками яких є органи державної влади. Розроблення та затвердження вимог щодо оприлюднення та періодичності оновлення таких наборів;

– розроблення механізмів анонімізації персональних та інших даних під час обробки у системах штучного інтелекту, що унеможливить ідентифікацію осіб [7].

Таким чином, технологія штучного інтелекту у сфері правового регулювання та адміністрування підприємницької діяльності має потужний потенціал використання, починаючи з державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, здійснення незалежного, неупередженого контролю за доходами та видатками підприємців, виявлення фактів порушення податкового, митного законодавства, а також відомчих нормативно-правових актів у сфері захисту прав споживачів, законодавства про публічні закупівлі тощо, та закінчуючи питаннями припинення суб'єктів підприємницької діяльності, проходження процедур санації та банкрутства.

До інших перспективних напрямів та способів вдосконалення адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів слід віднести:

– розробку та прийняття нової Національної економічної стратегії на період до 2035 року, в якій буде враховано воєнний стан в Україні та необхідність протистояння збройній агресії російської федерації;

– адміністративно-правове забезпечення розвитку ветеранського бізнесу в Україні (прийняття відповідного закону та відомчих нормативно-правових актів, фінансування відповідних державних програм);

– розробку дієвого механізму (системи адміністративно-правових засобів) захисту національного виробника від недобросовісної конкуренції з боку іноземних виробників із врахуванням нових викликів глобалізації;

– адміністративно-правове забезпечення впровадження та підтримки високотехнологічного виробництва на рівні малого та середнього бізнесу (створення національної Кремнієвої долини (Silicon Valley));

– адміністративно-правове стимулювання та інформаційна підтримка міжнародного співробітництва між національними та іноземними суб'єктами підприємницької діяльності у сфері виробництва військових товарів та товарів подвійного використання, що можуть бути використані у створенні звичайних видів озброєнь, військової чи спеціальної техніки (механізм пільгового кредитування спільних підприємств або підприємств з іноземним капіталом, податкові канікули для вказаної категорії підприємств, пріоритетне надання в оренду державного та комунального майна для виробничих та складських приміщень, зокрема, в підземній інфраструктурі державних та комунальних підприємств, установ та організацій).

На особливу увагу заслуговує питання підтримки українських підприємців в умовах воєнного стану. Як було показано в роботі, негативні чинники, пов'язані із війною, значною мірою впливають на очікування підприємців від подальшого здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану.

В Україні значною мірою реалізована програма релокації стратегічних підприємств національної промисловості, включаючи виробників товарів військового призначення та подвійного використання. Проте, національні виробники товарів, необхідних для сектору оборони та національної безпеки, потребують додаткового захисту та підтримки з боку органів публічної адміністрації. Зокрема, необхідним є створення оновленої адміністративно-правової основи діяльності приватних підприємств, які виробляють товари військового призначення та подвійного використання, з метою формування стабільних логістичних шляхів від виробника товару до кінцевого споживача з дієвим інформаційним обміном (аналізом потреб передової та визначенням оптимальних шляхів постачання необхідних товарів).

Однозначним є висновок про необхідність переведення національної економіки на військові рейки. Всі національні виробники за можливості повинні працювати на потреби оборони. Для досягнення такої мети органи публічної адміністрації повинні провести повну інвентаризацію національних ресурсів – об'єктів нерухомого майна, які можуть бути використані для розміщення виробничих потужностей.

Також очевидно є необхідність активної фінансової підтримки національних приватних виробників зброї, боєприпасів та супутніх товарів, для чого доцільно популяризувати та розвивати відповідні накопичувальні фонди, а також здійснювати моніторинг надання у власність земельних ділянок та об'єктів нерухомого майна, на базі яких можуть бути розміщені виробничі потужності сил оборони (пріоритетними є зокрема підземні промислові майданчики, склади тощо).

Тільки спільними зусиллями державного та приватного секторів у сфері виробництва зброї та боєприпасів Україна може забезпечити нагальні потреби Збройних Сил України.

Висновки. До перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад підприємницької діяльності в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів слід віднести:

– розробку нової Стратегії розвитку підприємницької діяльності в Україні на період до 2035 р. з урахуванням збройної агресії проти України та необхідності інтенсивного

розвитку національного виробництва товарів військового призначення та подвійного використання;

– повне виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає у тому числі імплементацію в національне законодавство та юридичну практику європейських правил ведення бізнесу, а також форм і способів його адміністрування з боку органів публічної адміністрації;

– вжиття невідкладних заходів адміністративно-правового характеру щодо захисту національного виробника, що має включати посилення митного контролю за ввезенням товарів (насамперед це криміналізація контрабанди щодо всіх товарів, які переміщуються через державний контроль України поза митним контролем (якщо загальна вартість предметів контрабанди перевищує 1000000 грн), а також криміналізація недостовірного декларування товарів);

– визначення ключовим сектором економіки в умовах воєнного стану національного виробництва високотехнологічних товарів військового призначення та подвійного використання (підприємці, які виробляють зброю та супутні товари, повинні мати переважне право на отримання пільгових кредитів та грантів, укладання договорів оренди нерухомого майна державної та комунальної власності тощо).

– внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо скасування обов'язкової державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності за умови, якщо особа зареєстрована як платник податків (має електронний кабінет платника на офіційному сайті Державної податкової служби України), використовує POS-термінал та не використовує найману працю, а також регулярно сплачує всі передбачені Податковим кодексом України обов'язкові платежі;

– Придністровське правове забезпечення розвитку ветеранського бізнесу в Україні (прийняття відповідного закону та відомчих нормативно-правових актів, фінансування відповідних державних програм).

Список використаних джерел:

1. Бізнес зберіг стримані оцінки результатів своєї діяльності – підсумки опитування підприємств у листопаді. Опитування підприємств. Індекс очікувань ділової активності підприємств у листопаді 2023 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-zberig-strimani-otsinki-rezultativ-svoyeyidialnosti--pidsumki-opituvannya-pidpriyemstv-u-listopadi> (дата звернення: 21.12.2023).

2. Про лобювання : Закон України від 23 лют. 2024 р. № 3606-IX : введення в дію відбудеться 01 січ. 2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

3. Про затвердження Критеріїв визначення підприємств, установ і організацій, які мають важливе значення для галузей національної економіки : наказ Міністерства економіки України від 17 лют. 2023 р. № 952. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-23#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

4. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання на конкурсних засадах фінансової підтримки стартапам в Україні, у тому числі в сфері інформаційних технологій : постанова Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2022 р. № 736. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2022-p#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

5. Деякі питання надання грантів бізнесу : постанова Кабінету Міністрів України від 21 черв. 2022 р. № 738. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-p#Text> (дата звернення: 12.11.2023).

6. Деякі питання надання грантів для переробних підприємств : постанова Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2022 р. № 739. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2022-p#n14> (дата звернення: 12.11.2023).

7. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 груд. 2020 р. № 1556-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.01.2024).

